O autoru

Siddhartha Rao je zadužen za Security Response u SAP SE-u za vodeći svetski trgovinski softver. Evolucija C++-a ubedila je Siddharthau da je danas moguće programiranje bržih, jednostavnijih i moćnijih aplikacija nego ikada do sada. Voli da putuje i strastveni je biciklist.

Kratak sadržaj

LEKCIJA 1
Početak rada 5

LEKCIJA 2
Anatomija C++ programa 17

LEKCIJA 3
Upotreba promenljivih i deklarisanje konstanti 31

LEKCIJA 4
Upravljanje nizovima i znakovnim nizovima 63

LEKCIJA 5
Upotreba izraza, iskaza i operatora 85

LEKCIJA 6
Kontrolisanje toka programa 113

LEKCIJA 7
Organizovanje koda pomoću funkcija 151

LEKCIJA 8
Objašnjenje pokazivača i referenci 177

LEKCIJA 9
Klase i objekti 215

LEKCIJA 10
Implementiranje nasleđivanja 271

LEKCIJA 11
Polimorfizam 305

LEKCIJA 12
Tipovi operatora i preklapanje operatora 335

LEKCIJA 13
Operatori za eksplicitnu konverziju 377

LEKCIJA 14
Uvod u makroe i šablone 391

LEKCIJA 15
Uvod u standardnu biblioteku šablona 421

LEKCIJA 16
STL klasa za rad sa znakovnim nizovima 435

LEKCIJA 17
STL klase dinamičkog niza 455

LEKCIJA 18
STL klase list i forward_list 475

LEKCIJA 19
STL klase set 495

LEKCIJA 20
STL klase map 513

LEKCIJA 21
Razumevanje objekata funkcije 537

LEKCIJA 22
Lambda izrazi 553

LEKCIJA 23
STL algoritmi 569

LEKCIJA 24
Prilagodljivi kontejneri: stack i queue 603

LEKCIJA 25
Upotreba bit indikatora pomoću STL-a.....621

LEKCIJA 26
Razumevanje pametnih pokazivača 633

LEKCIJA 27
Upotreba tokova podataka za ulaz i izlaz 649

LEKCIJA 28
Rukovanje izuzecima 671

LEKCIJA 29
Napredak 687

DODATAK A
Upotreba brojeva: binarni i heksadecimalni 701

DODATAK B
C++ ključne reči 707

DODATAK C
Prioritet operatora 709

DODATAK D
ASCII kodovi 711

DODATAK E
Odgovori 717

INDEKS 761

Sadržaj

DEO I: OSNOVE

LEKCIJA 1

Početak rada 5

Kratka istorija C++-a 6
Povezanost sa C-om 6
Prednosti C++-a 6
Evolucija C++ standarda 7
Ko koristi programe napisane u C++-u? 7
Programiranje C++ aplikacije 7
Koraci za generisanje izvršnog fajla 7
Analiziranje i ispravljanje grešaka 8
Integrisano razvojno okruženje 8
Programiranje prve C++ aplikacije 9
Izgradnja i izvršavanje prve C++ aplikacije 10
Razumevanje grešaka kompajlera 12
Šta je novo u C++-u? 12
Rezime 13
Pitanja i odgovori 13
Radionica 14
Kviz 14
Vežbe 14

LEKCIJA 2

Anatomija C++ programa 17

Delovi programa Hello World 18
Pretprocesorska komanda #include 18
Telo programa main() 19
Vraćanje vrednosti 20
Koncept imenskih prostora 21
Komentari u C++ kodu 22
Funkcije u C++-u 23
Osnovni unos pomoću iskaza std::cin i ispis pomoću iskaza std::cout 26
Rezime 28
Pitanja i odgovori 28
Radionica 29
Kviz 29
Vežbe 29

LEKCIJA 3

Upotreba promenljivih i deklarisanje konstanti 31

Šta je promenljiva? 32
Ukratko o memoriji i adresiranju 32
Deklarisanje promenljivih za pristup i upotrebu memorije 32
Deklarisanje i pokretanje više promenljivih tipa 34
Razumevanje oblasti važenja promenljive 35
Globalne promenljive 37
Konvencije imenovanja 38
Uobičajeni C++ tipovi promenljivih koje podržava kompajler 39
Upotreba tipa bool za skladištenje Bulovih vrednosti 40
Upotreba tipa char za skladištenje vrednosti karaktera 41
Koncept označenih i neoznačenih celih brojeva 41
Tipovi označenog celog broja short, int, long i long long 42
Tipovi neoznačenog celog broja unsigned short, unsigned int, unsigned long i unsigned long long 42
Izbegavanje grešaka prekoračenja selektovanjem odgovarajućih tipova podataka 43
Tipovi formata pokretnog zareza float i double 45
Određivanje veličine promenljive pomoću operatora sizeof 46
Izbegavanje grešaka konverzije skraćivanjem pomoću pokretanja liste 48
Automatsko utvrđivanje tipa pomoću ključne reči auto 48
Upotreba ključne reči typedef za zamenu tipa promenljive 50
Šta je konstanta? 50
Literalne konstante 51
Deklarisanje promenljivih kao konstanti pomoću ključne reči const 52
Izrazi konstante pomoću ključne reči constexpr 53
Nabrajanja 55
Definisanje konstanti pomoću komande #define 57
Ključne reči koje ne možete da koristite kao nazive promenljivih ili konstanti 58
Rezime 59

Pitanja i odgovori ... 59
Radionica ... 61
Kviz ... 61
Vežbe ... 62

LEKCIJA 4
Upravljanje nizovima i znakovnim nizovima ... 63
Šta je niz? ... 64
Potreba za nizovima ... 64
Deklarisanje i pokretanje statičnih nizova ... 65
Kako su podaci uskladišteni u nizu ... 66
Pristup podacima uskladištenim u nizu ... 67
Modifikovanje podataka uskladištenih u nizu ... 69
Višedimenzionalni nizovi ... 71
Deklarisanje i pokretanje višedimenzionalnih nizova ... 72
Pristup elementima u višedimenzionalnom nizu ... 73
Dinamički nizovi ... 74
Znakovni nizovi C stila ... 76
C++ znakovni nizovi: Upotreba klase std::string ... 79
Rezime ... 81
Pitanja i odgovori ... 81
Radionica ... 82
Kviz ... 82
Vežbe ... 83

LEKCIJA 5
Upotreba izraza, iskaza i operatora ... 85
Iskazi ... 86
Složeni iskazi ili blokovi ... 87
Upotreba operatora ... 87
Operator dodele (=) ... 87
Razumevanje l-vrednosti i r-vrednosti ... 87
Operatori za sabiranje (+), oduzimanje (-), množenje (*), deljenje (/) i modulo (%) operaciju ... 88
Operatori za povećanje (++) i smanjivanje (--) ... 89
Upotrebiti sufiks ili prefiks? ... 90
Operatori jednakosti (==) i (!=) ... 92
Relacioni operatori (poređenja) ... 92
Logičke operacije NOT, AND, OR i XOR ... 95
Upotreba C++ logičkih operatora NOT (!), AND (&&) i OR (||) ... 96
Operatori nad bitovima NOT (~), AND (&), OR (|) i XOR (^) ... 100
Operatori nad bitovima pomeranja udesno (>>) i pomeranja ulevo (<<) ... 102
Složeni operatori dodele ... 104
Upotreba operatora sizeof za određivanje memorije koju promenljiva zauzima ... 106
Prioritet operatora ... 108
Rezime ... 110
Pitanja i odgovori ... 110

Radionica ... 111
Kviz ... 111
Vežbe ... 111

LEKCIJA 6

Kontrolisanje toka programa ... 113

Uslovno izvršenje upotrebom iskaza if … else ... 114
Uslovno programiranje upotrebom iskaza if … else ... 115
Uslovno izvršavanje više iskaza ... 117
Ugnežđeni iskazi if ... 118
Uslovna obrada pomoću iskaza switch-case ... 122
Uslovno izvršavanje pomoću operatora (?:) ... 126
Dobijanje koda za izvršenje u petljama ... 128
Osnovna petlja upotrebom iskaza goto ... 128
Petlja while ... 130
Petlja do…while ... 132
Petlja for ... 133
Petlja for zasnovana na rasponu ... 137
Modifikovanje ponašanja petlje pomoću iskaza continue i break ... 139
Petlje koje se ne završavaju – odnosno, beskonačne petlje ... 140
Kontrolisanje beskonačnih petlji ... 141
Programiranje ugnežđenih petlji ... 143
Upotreba ugnežđenih petlji za prelaz višedimenzionalnog niza ... 145
Upotreba ugnežđenih petlji za izračunavanje Fibonačijevih brojeva ... 147
Rezime ... 148
Pitanja i odgovori ... 148
Radionica ... 149
Kviz ... 149
Vežbe ... 150

LEKCIJA 7

Organizovanje koda pomoću funkcija ... 151

Potreba za funkcijama ... 152
Šta je prototip funkcije? ... 153
Šta je definicija funkcije? ... 154
Šta je poziv funkcije i šta su argumenti? ... 154
Programiranje funkcije pomoću više parametara ... 155
Programiranje funkcija bez parametara i bez vraćenih vrednosti ... 156
Parametri funkcije sa standardnim vrednostima ... 157
Rekurzija – funkcije koje same sebe pozivaju ... 159
Funkcije sa više vraćenih iskaza ... 161
Upotreba funkcija za korišćenje različitih formi podataka ... 162
Preklapanje funkcija ... 163
Prosleđivanje niza vrednosti u funkciju ... 165
Prosleđivanje argumenata pomoću reference ... 166
Kako mikroprocesor rukuje pozivima funkcija ... 168
Umetnute funkcije ... 169

Automatsko utvrđivanje vraćenog tipa ... 171
Lambda funkcije ... 172
Rezime ... 174
Pitanja i odgovori ... 174
Radionica ... 175
Kviz ... 175
Vežbe ... 175

LEKCIJA 8

Objašnjenje pokazivača i referenci ... 177

Šta je pokazivač? ... 178
Deklarisanje pokazivača ... 178
Određivanje adrese promenljive pomoću operatora za referenciranje (&) ... 179
Upotreba pokazivača za čuvanje adresa ... 180
Pristup pokazanim podacima pomoću operatora za dereferenciranje (*) ... 183
Šta je funkcija sizeof() pokazivača? ... 185
Dinamička dodela memorije ... 187
Upotreba operatora new i delete za dinamičku dodelu i za otpuštanje memorije ... 187
Efekat operatora povećavanja i smanjivanja (++ i --) na pokazivače ... 191
Upotreba ključne reči `const` u pokazivačima ... 193
Prosleđivanje pokazivača funkcijama ... 194
Sličnosti između nizova i pokazivača ... 195
Uobičajene programerske greške kada se koriste pokazivači ... 198
„Curenje" memorije ... 198
Kada pokazivači ne pokazuju na validne lokacije memorije ... 199
Neupareni pokazivači (takođe se nazivaju lutajući ili divlji pokazivači) ... 200
Provera da li je uspešan zahtev dodele pomoću operatora `new` ... 202
Najbolja praksa programiranja pokazivača ... 205
Šta je referenca? ... 205
Šta reference čini korisnim? ... 206
Upotreba ključne reči `const` u referencama ... 208
Prosleđivanje argumenata pomoću reference u funkcije ... 208
Rezime ... 210
Pitanja i odgovori ... 210
Radionica ... 212
Kviz ... 212
Vežbe ... 212

DEO II: OSNOVE OBJEKTNO-ORIJENTISANOG C++ PROGRAMIRANJA

LEKCIJA 9

Klase i objekti ... 215

Koncept klasa i objekata ... 216
Deklarisanje klase ... 216
Objekat kao instanca klase ... 217
Pristupanje članovima pomoću operatora tačke (.) ... 218
Pristupanje članovima pomoću operatora pokazivača (->) ... 219

Ključne reči public i private ... 220
Apstrakcija podataka pomoću ključne reči private ... 222
Konstruktori ... 224
Deklarisanje i implementiranje konstruktora ... 224
Kada i kako upotrebiti konstruktore ... 225
Preklapanje konstruktora ... 227
Klasa bez standardnog konstruktora ... 228
Parametri konstruktora sa standardnim vrednostima ... 230
Konstruktori sa listama pokretanja ... 231
Destruktor ... 233
Deklarisanje i implementiranje destruktora ... 234
Kada i kako upotrebiti destruktor ... 234
Konstruktor kopiranja ... 237
Površno kopiranje i povezani problemi ... 237
Obezbeđivanje dubinskog kopiranja pomoću konstruktora za kopiranje ... 240
Konstruktori za pomeranje pomažu u poboljšanju performanse ... 244
Različiti oblici primene konstruktora i destruktora ... 246
Klasa koja ne dozvoljava kopiranje ... 246
Singularna klasa koja dozvoljava jednu instancu ... 247
Klasa koja zabranjuje instanciranje u steku ... 249
Upotreba konstruktora za konvertovanje tipova ... 251
Pokazivač this ... 254
Operator sizeof() klase ... 255
Razlika između ključnih reči struct i class ... 257
Deklarisanje ključne reči friend za class ... 258
Unija, specijalni mehanizam za skladištenje podataka ... 260
Deklarisanje unije ... 260
Gde se upotrebljava unija ... 261
Upotreba grupnog pokretanja u klasama i strukturama ... 263
Ključna reč constexpr u klasama i objektima ... 266
Rezime ... 267
Pitanja i odgovori ... 268
Radionica ... 269
Kviz ... 269
Vežbe ... 270

LEKCIJA 10

Implementiranje nasleđivanja ... 271

Osnove nasleđivanja ... 272
Nasleđivanje i izvođenje ... 272
C++ sintaksa za izvođenje ... 274
Ključna reč identifikatora pristupa – protected ... 276
Pokretanje osnovne klase – prosleđivanje parametara u osnovnu klasu ... 279
Izvedena klasa redefiniše metode osnovne klase ... 281
Pozivanje redefinisanih metoda osnovne klase ... 283
Pozivanje metoda osnovne klase u izvedenoj klasi ... 284
Izvedena klasa skriva metode osnovne klase ... 286
Redosled konstrukcije ... 288

Redosled destrukcije ... 288
Privatno nasleđivanje ... 291
Zaštićeno nasleđivanje ... 293
Problem isecanja ... 297
Višestruko nasleđivanje ... 297
Izbegavanje nasleđivanja pomoću ključne reči final ... 300
Rezime ... 301
Pitanja i odgovori ... 302
Radionica ... 302
Kviz ... 302
Vežbe ... 303

LEKCIJA 11

Polimorfizam ... 305

Osnove polimorfizma ... 306
Potreba za polimorfnim ponašanjem ... 306
Polimorfno ponašanje implementirano pomoću virtuelnih funkcija ... 308
Potreba za virtuelnim destruktorima ... 310
Kako funkcionišu virtuelne funkcije? Razumevanje tabele virtuelne funkcije ... 314
Apstraktne osnovne klase i potpuno virtuelne funkcije ... 318
Upotreba virtuelnog nasleđivanja za rešavanje Diamond problema ... 321
Identifikator override za ukazivanje namere menjanja vrednosti ... 326
Upotreba ključne reči final za sprečavanje menjanja vrednosti funkcije ... 327
Virtuelni konstruktori za kopiranje ... 328
Rezime ... 331
Pitanja i odgovori ... 332
Radionica ... 333
Kviz ... 333
Vežbe ... 333

LEKCIJA 12

Tipovi operatora i preklapanje operatora ... 335

Šta su operatori u jeziku C++? ... 336
Unarni operatori ... 337
Tipovi unarnih operatora ... 337
Programiranje unarnog operatora za inkrementiranje/dekrementiranje ... 338
Programiranje operatora za konverziju tipova ... 341
Programiranje operatora za dereferenciranje (*)
i operatora za selekciju člana (->) ... 344
Binarni operatori ... 346
Tipovi binarnih operatora ... 346
Programiranje binarnih operatora sabiranja (a+b) i oduzimanja (a-b) ... 347
Implementiranje operatora dodele sabiranja (+=) i dodele oduzimanja (-=) ... 350
Preklapanje operatora jednakosti (==) i nejednakosti (!=) ... 352
Preklapanje operatora <, >, <= i >= ... 354
Preklapanje operatora dodele kopiranja (=) ... 357
Operator indeksa ([]) ... 360

Operatori funkcije ()....364
Konstruktor za pomeranje i operator dodele pomeranja
za programiranje visoke performanse....365
Problem neželjenih koraka kopiranja....365
Deklarisanje konstruktora za pomeranje i operatora dodele pomeranja....366
Korisnički definisani literali....371
Operatori koji ne mogu da budu preklopljeni....373
Rezime....374
Pitanja i odgovori....374
Radionica....375
Kviz....375
Vežbe....375

LEKCIJA 13

Operatori za eksplicitnu konverziju....377

Potreba za eksplicitnom konverzijom....378
Zašto eksplicitna konverzija C-stila nije popularna za neke C++ programere....379
C++ operatori eksplicitne konverzije....379
Upotreba operatora static_cast....380
Upotreba operatora dynamic_cast i identifikacije tipa u vreme pokretanja....381
Upotreba operatora reinterpret_cast....384
Upotreba operatora const_cast....385
Problemi sa C++ operatorima eksplicitne konverzije....386
Rezime....388
Pitanja i odgovori....388
Radionica....389
Kviz....389
Vežbe....390

LEKCIJA 14

Uvod u makroe i šablone....391

Pretprocesor i kompajler....392
Upotreba makro ključne reči #define za definisanje konstanti....392
Upotreba makroa za zaštitu protiv višestrukih uključenja....395
Upotreba ključne reči #define za pisanje makro funkcija....396
Čemu služe zagrade?....398
Upotreba makroa assert za validaciju izraza....399
Prednosti i mane upotrebe makro funkcija....400
Uvod u šablone....402
Sintaksa za deklarisanje šablona....402
Različiti tipovi deklaracija šablona....403
Funkcije šablona....403
Šabloni i bezbednost tipa....405
Klase šablona....406
Deklarisanje šablona pomoću više parametara....407
Deklarisanje šablona pomoću standardnih parametara....408
Primer klase šablona class<> HoldsPair....408
Instanciranje i specijalizacija šablona....410

Klase šablona i statični članovi 412
Šabloni promenljivih takođe se nazivaju varijadični šabloni 413
Upotreba tvrdnje static_assert za izvršenje provere u vreme kompajliranja 417
Upotreba šablona u praktičnom C++ programiranju 418
Rezime 418
Pitanja i odgovori 419
Radionica 419
Kviz 419
Vežbe 420

DEO III: UČENJE O BIBLIOTECI STANDARD TEMPLATE LIBRARY (STL)A

LEKCIJA 15

Uvod u standardnu biblioteku šablona 421

STL kontejneri 422
Sekvencijalni kontejneri 422
Asocijativni kontejneri 423
Adapteri kontejnera 425
STL iteratori 425
STL algoritmi 426
Interakcija između kontejnera i algoritama pomoću iteratora 427
Upotreba ključne reči auto za omogućavanje kompajleru da definiše tip 429
Biranje odgovarajućeg kontejnera 429
STL klase znakovnih nizova 432
Rezime 432
Pitanja i odgovori 432
Radionica 433
Kviz 433

LEKCIJA 16

STL klasa za rad sa znakovnim nizovima 435

Potreba za klasama za manipulaciju znakovnim nizovima 436
STL klase znakovnih nizova 437
Instanciranje STL znakovnog niza i kreiranje kopija 437
Pristupanje sadržajima karaktera klase std::string 440
Nadovezivanje jednog znakovnog niza na drugi 442
Pronalaženje karaktera ili podniza u znakovnom nizu 444
Skraćivanje STL znakovnog niza 445
Obrtanje znakovnog niza 448
Konverzija veličine slova znakovnog niza 449
Implementacija STL znakovnog niza zasnovana na šablonu 450
C++14 operator ""s u klasi std::string 451
Rezime 452
Pitanja i odgovori 452
Radionica 453
Kviz 453
Vežbe 453

LEKCIJA 17

STL klase dinamičkog niza 455

Karakteristike klase std::vector 456
Tipične operacije klase vector 456
Instanciranje klase vector 456
Ubacivanje elemenata na kraj pomoću funkcije push_back( ) 458
Pokretanje liste 459
Ubacivanje elemenata na određenu poziciju pomoću funkcije insert( ) 459
Pristupanje elementima u klasi vector pomoću semantike niza 462
Pristupanje elementima u klasi vector pomoću semantike pokazivača 464
Uklanjanje elemenata iz klase vector 465
Razumevanje koncepata veličine i kapaciteta 467
STL klasa deque 469
Rezime 473
Pitanja i odgovori 473
Radionica 474
Kviz 474
Vežbe 474

LEKCIJA 18

STL klase list i forward_list 475

Karakteristike klase std::list 476
Osnovne operacije klase list 476
Instanciranje objekta std::list 476
Ubacivanje elemenata na početak ili na kraj klase `list` 478
Ubacivanje elemenata na sredinu klase `list` 479
Brisanje elemenata iz klase list 482
Obrtanje i sortiranje elemenata u klasi list 483
Obrtanje elemenata pomoću funkcije list::reverse() 484
Sortiranje elemenata 485
Sortiranje i uklanjanje elemenata iz liste koja sadrži instance klase 487
Klasa std::forward_list predstavljena u verziji C++11 490
Rezime 493
Pitanja i odgovori 493
Radionica 493
Kviz 494
Vežbe 494

LEKCIJA 19

STL klase set 495

Uvod u STL klase set 496
Osnovne operacije STL klasa set i multiset 496
Instanciranje klase std::set 497
Ubacivanje elemenata u klasu set ili multiset 499
Pronalaženje elemenata u STL klasama set ili multiset 500
Brisanje elemenata u STL klasama set ili multiset 502

Prednosti i mane upotrebe STL klasa set i multiset 507
STL Hash Set implementacija klasa std::unordered_set i std::unordered_multiset 507
Rezime 510
Pitanja i odgovori 510
Radionica 511
Kviz 511
Vežbe 512

LEKCIJA 20

STL klase map 513

Uvod u STL klase map 514
Osnovne operacije klasa std::map i std::multimap 515
Instanciranje klase std::map ili std::multimap 515
Ubacivanje elemenata u STL klasu map ili multimap 517
Pronalaženje elemenata u STL klasi map 519
Pronalaženje elemenata u STL klasi multimap 522
Brisanje elemenata iz STL klasa map ili multimap 522
Unošenje prilagođenih iskaza za sortiranje 525
STL-ov kontejner ključa-vrednosti zasnovan na heš tabeli 528
Kako funkcioniše heš tabela 529
Upotreba klasa unordered_map i unordered_multimap 529
Rezime 533
Pitanja i odgovori 534
Radionica 535
Kviz 535
Vežbe 535

DEO IV: VIŠE STL-A

LEKCIJA 21

Razumevanje objekata funkcije 537

Koncept objekata funkcije i predikata 538
Tipični primeri primene objekata funkcije 538
Unarne funkcije 538
Unarni predikati 543
Binarne funkcije 545
Binarni predikati 547
Rezime 550
Pitanja i odgovori 550
Radionica 551
Kviz 551
Vežbe 551

LEKCIJA 22

Lambda izrazi 553
Šta je lambda izraz? 554
Kako se definiše lambda izraz 555
Lambda izraz za unarnu funkciju 555
Lambda izraz za unarni predikat 557
Lambda izraz sa stanjem - upotrebljena lista preuzimanja [...] 559
Generička sintaksa za lambda izraze 560
Lambda izraz za binarnu funkciju 562
Lambda izraz za binarni predikat 564
Rezime 567
Pitanja i odgovori 567
Radionica 568
Kviz 568
Vežbe 568

LEKCIJA 23

STL algoritmi 569
Šta su STL algoritmi? 570
Klasifikacija STL algoritama 570
Nemutirajući algoritmi 570
Mutirajući algoritmi 571
Upotreba STL algoritama 573
Pronalaženje elemenata pomoću vrednosti ili uslova 573
Brojanje elemenata pomoću vrednosti ili uslova 576
Pretraživanje elementa ili raspona u kolekciji 577
Pokretanje elemenata u kontejneru pomoću specifične vrednosti 580
Upotreba algoritma std::generate() za pokretanje elemenata pomoću vrednosti generisane u vreme pokretanja 582
Obrada elemenata u rasponu pomoću algoritma for_each() 583
Izvršavanje transformacija u rasponu pomoću algoritma std::transform() 585
Operacije kopiranja i uklanjanja elemenata 588
Zamena vrednosti i zamena elementa pomoću uslova 590
Sortiranje i pretraživanje u sortiranoj kolekciji i brisanje duplikata 592
Particionisanje raspona 595
Ubacivanje elemenata u sortiranu kolekciju 597
Rezime 599
Pitanja i odgovori 599
Radionica 600
Kviz 600
Vežbe 601

LEKCIJA 24

Prilagodljivi kontejneri: stack i queue 603
Karakteristike ponašanja stekova i redova čekanja 604
Stek 604
Red čekanja 604

Upotreba STL klase stack 605
Instanciranje klase stack 605
Funkcije članovi klase stack 606
Ubacivanje elemenata na početak i uklanjanje sa početka pomoću funkcija push() i pop() 607
Upotreba STL klase queue 609
Instanciranje klase queue 609
Funkcije članovi klase queue 610
Ubacivanje elemenata na kraj i uklanjanje sa početka klase queue pomoću funkcija push() i pop() 611
Upotreba STL klase priority_queue 613
Instanciranje klase priority_queue 613
Funkcije članovi klase priority_queue 615
Ubacivanje elemenata na kraj i njihovo uklanjanje sa početka klase priority_queue pomoću funkcija push() i pop() 616
Rezime 618
Pitanja i odgovori 618
Radionica 619
Kviz 619
Vežbe 619

LEKCIJA 25

Upotreba bit indikatora pomoću STL-a 621

Klasa bitset 622
Instanciranje klase std::bitset 622
Upotreba klase std::bitset i njenih članova 623
Korisni operatori sadržani u klasi std::bitset 624
Metodi članovi klase std::bitset 625
Klasa vector<bool> 627
Instanciranje klase vector<bool> 627
Funkcije i operatori klase vector<bool> 628
Rezime 630
Pitanja i odgovori 630
Radionica 630
Kviz 631
Vežbe 631

DEO V: NAPREDNI C++ KONCEPTI

LEKCIJA 26

Razumevanje pametnih pokazivača 633

Šta su pametni pokazivači? 634
Problem sa upotrebom konvencionalnih (neobrađenih) pokazivača 634
Kako pomažu pametni pokazivači? 634
Kako su implementirani pametni pokazivači? 635
Tipovi pametnih pokazivača 636
Dubinsko kopiranje 637

Mehanizam generisanja kopije posle upisivanja 639
Pametni pokazivači nabrojane reference....639
Pametni pokazivači povezane reference 640
Destruktivno kopiranje 640
Upotreba klase std::unique_ptr 643
Popularne biblioteke pametnih pokazivača....645
Rezime 646
Pitanja i odgovori 646
Radionica 647
Kviz....647
Vežbe....647

LEKCIJA 27

Upotreba tokova podataka za ulaz i izlaz 649

Koncept tokova podataka 650
Važne C++ klase i objekti toka podataka 651
Upotreba klase std::cout za pisanje formatiranih podataka u konzolu 652
Menjanje prikaza formata broja pomoću klase std::cout 653
Poravnanje teksta i podešavanje širine polja pomoću klase std::cout 655
Upotreba klase std::cin za unos 656
Upotreba klase std::cin za unos u čist stari tip podataka 656
Upotreba klase std::cin::get za unos u char* bafer 657
Upotreba klase std::cin za unos u klasu std::string 658
Upotreba klase std::fstream za rukovanje fajlom 660
Otvaranje i zatvaranje fajla pomoću metoda open() i close()....660
Kreiranje i pisanje tekstualnog fajla pomoću funkcije open() i operatora<< 662
Čitanje tekstualnog fajla pomoću funkcije open() i operatora>> 663
Pisanje u binarni fajl i čitanje iz njega 664
Upotreba klase std::stringstream za konverzije znakovnog niza....666
Rezime 668
Pitanja i odgovori 668
Radionica 669
Kviz 669
Vežbe 669

LEKCIJA 28

Rukovanje izuzecima 671

Šta je izuzetak? 672
Šta izaziva izuzetke? 672
Implementiranje bezbednosti izuzetka pomoću ključnih reči try i catch 673
Upotreba funkcije catch(...) za rukovanje svim izuzecima 673
Obrada izuzetka tipa 674
Generisanje izuzetka tipa pomoću ključne reči throw 676
Kako funkcioniše rukovanje izuzecima 677
Klasa std::exception 680
Prilagođena klasa izuzetka izvedena iz klase std::exception 680
Rezime 683

Pitanja i odgovori ... 683
Radionica ... 684
Kviz ... 684
Vežbe ... 684

LEKCIJA 29

Napredak ... 687

Šta je drugačije u današnjim procesorima? ... 688
Kako da bolje iskoristite višestruka jezgra ... 689
Šta je programska nit? ... 689
Zašto treba programirati višenitne aplikacije? ... 690
Kako programske niti mogu da prenose podatke? ... 691
Upotreba muteksa i semafora za sinhronizovanje programskih niti ... 692
Problemi izazvani višenitnim radom ... 692
Pisanje dobrog C++ koda ... 693
C++17: Očekivane funkcije ... 694
Iskazi if i switch podržavaju pokretače ... 695
Garantovana elizija kopiranja ... 696
Klasa std::string_view izbegava premašivanje dodele memorije ... 696
Klasa std::variant kao alternativa sigurnog tipa za klasu union ... 697
Uslovno kompajliranje koda pomoću iskaza if constexpr ... 697
Poboljšani lambda izrazi ... 698
Automatsko utvrđivanje tipa za konstruktore ... 698
template<auto> ... 699
Učenje jezika C++ ne prestaje ovde ... 699
Dokumentacija na Internetu ... 699
Zajednice programera za pomoć u radu ... 699
Rezime ... 700
Pitanja i odgovori ... 700
Radionica ... 700
Kviz ... 700

DODATAK A

Upotreba brojeva: binarni i heksadecimalni ... 701

Decimalni numerički sistem ... 702
Binarni numerički sistem ... 702
Zašto računari koriste binarni sistem? ... 703
Šta su bitovi i bajtovi? ... 703
Koliko bajtova čini kilobajt? ... 704
Heksadecimalni numerički sistem ... 704
Zašto su potrebni heksadecimalni brojevi? ... 704
Konvertovanje u različitu bazu ... 705
Generički proces konverzije ... 705
Konvertovanje decimalnog broja u binarni ... 705
Konvertovanje decimalnog broja u heksadecimalni ... 706

DODATAK B
C++ ključne reči 707

DODATAK C
Prioritet operatora 709

DODATAK D
ASCII kodovi 711
ASCII tabela karaktera koji se mogu štampati.....712

DODATAK E
Odgovori 717

INDEKS 761

Uvod

Za C++ su bile posebno važne 2011. i 2014. godina. Iako je C++11 označio dramatično poboljšanje predstavljanjem novih ključnih reči i struktura koje su poboljšale efikasnost programera, C++14 je doneo dodatna poboljšanja dodavanjem završne obrade za funkcije koje su predstavljene u verziji C++11.

Ova knjiga će vam pomoći da detaljno naučite C++. Pažljivo je podeljena na lekcije pomoću kojih ćete naučiti osnove ovog objektno-orijentisanog programskog jezika sa praktične tačke gledišta. U zavisnosti od nivoa stručnosti, moći ćete da savladate C++, vežbajući dnevno po jedan sat.

Praktično učenje C++-a je najbolji način učenja – stoga, isprobajte različite primere koda u ovoj knjizi i poboljšajte svoju stručnost u programiranju. Ovi isečci koda su testirani pomoću najnovijih verzija dostupnih kompajlera u vreme kada je knjiga pisana, konkretno Microsoft Visual C++ kompajlera za C++ i GNU-ovog C++ kompajlera, koji obezbeđuju bogatu pokrivenost funkcija verzije C++14.

Ko treba da čita ovu knjigu?

Knjiga započinje opisom osnova C++-a. Da biste razumeli kako sve funkcioniše, potrebne su vam želja za učenjem ovog programskog jezika i radoznalost. Postojeće znanje C++ programiranja može biti prednost, ali nije preduslov. Ovo je, takođe, knjiga koju možete da koristite kao referencu ako već znate C++, ali želite da naučite i poboljšanja koja su dodata u taj jezik. Ako ste profesionalni programer, Deo III, *„Učenje o biblioteci Standard Template Library (STL)*“, pomoći će vam da kreirate bolje, praktičnije C++ aplikacije.

NAPOMENA Posetite veb sajt izdavača i registrujte ovu knjigu na adresi informit.com/register za lakši pristup ažuriranjima, fajlovima za preuzimanje i spiskovima grešaka dostupnim za ovu knjigu.

Organizacija ove knjige

U zavisnosti od aktuelnog nivoa stručnosti u C++-u, možete da izaberete odeljak od kojeg želite da započnete učenje iz ove knjige. Koncepti koje su predstavile verzije C++11 i C++14 su podeljeni u pet delova:

- Deo I, „*Osnove*“, započinje učenjem pisanja jednostavnih C++ aplikacija. Upoznaćete ključne reči koje se najčešće viđaju u C++ kodu promenljive, bez kompromitovanja bezbednosti tipa.
- Deo II, „*Osnove objektno-orijentisanog C++ programiranja*“, posvećen je konceptu klasa. Naučićete kako C++ podržava važne principe objektno-orijentisanog programiranja, kapsuliranja, apstrakcije, nasleđivanja i polimorfizma. O konceptu konstruktora move naučićete u Lekciji 9, „Klase i objekti“, a o operatoru dodele move u Lekciji 12, „Tipovi operatora i preklapanje operatora“. Ove funkcije performanse će vam pomoći da smanjite neželjene i nepotrebne korake kopiranja, poboljšavajući performansu aplikacije. Lekcija 14, „Predstavljanje makroa i šablona“, je „odskočna daska“ za pisanje generičkog C++ koda.
- Deo III, „*Učenje o biblioteci Standard Template Library (STL)*“, pomoći će vam da napišete efikasan i praktičan C++ kod, koristeći STL string klasu i kontejnere. Saznaćete kako kod std::string čini jednostavne operacije spajanja znakovnog niza bezbednim i jednostavnim i zašto više ne treba da koristite char* znakovne nizove. Moći ćete da upotrebite STL dinamičke nizove i povezane liste, umesto da programirate svoje.
- Deo IV, „*Više STL-a*“, fokusiran je na algoritme. Naučićete da pomoću iteratora koristite sort u kontejnerima, kao što je vector. U ovom delu otkrićete kako je ključna reč auto, koja je predstavljena u verziji C++11, značajno smanjila dužinu deklaracija iteratora. U Lekciji 22, „Lambda izrazi“, predstavljena je moćna nova funkcija koja značajno smanjuje kod kada se koriste STL algoritmi.
- Deo V, „*Napredni C++ koncepti*“, sadrži prikaz mogućnosti ovog jezika, kao što su pametni pokazivači i rukovanje izuzecima, koje nisu neophodne u C++ aplikacijama, ali u značajnoj meri pomažu prilikom povećanja stabilnosti i kvaliteta. Ovaj deo se završava napomenama o najboljoj praksi za pisanje dobrih C++ aplikacija i predstavljanjem novih funkcija koje se mogu očekivati u sledećoj verziji ISO standarda pod nazivom C++17.

Konvencije upotrebljene u ovoj knjizi

Unutar lekcija pronaći ćete sledeće elemente koji obezbeđuju dodatne informacije:

NAPOMENA Ovi okviri obezbeđuju dodatne informacije u vezi onoga što čitate.

PAŽNJA Ovi okviri upozoravaju na probleme ili sporedne efekte koji se mogu desiti u posebnim situacijama.

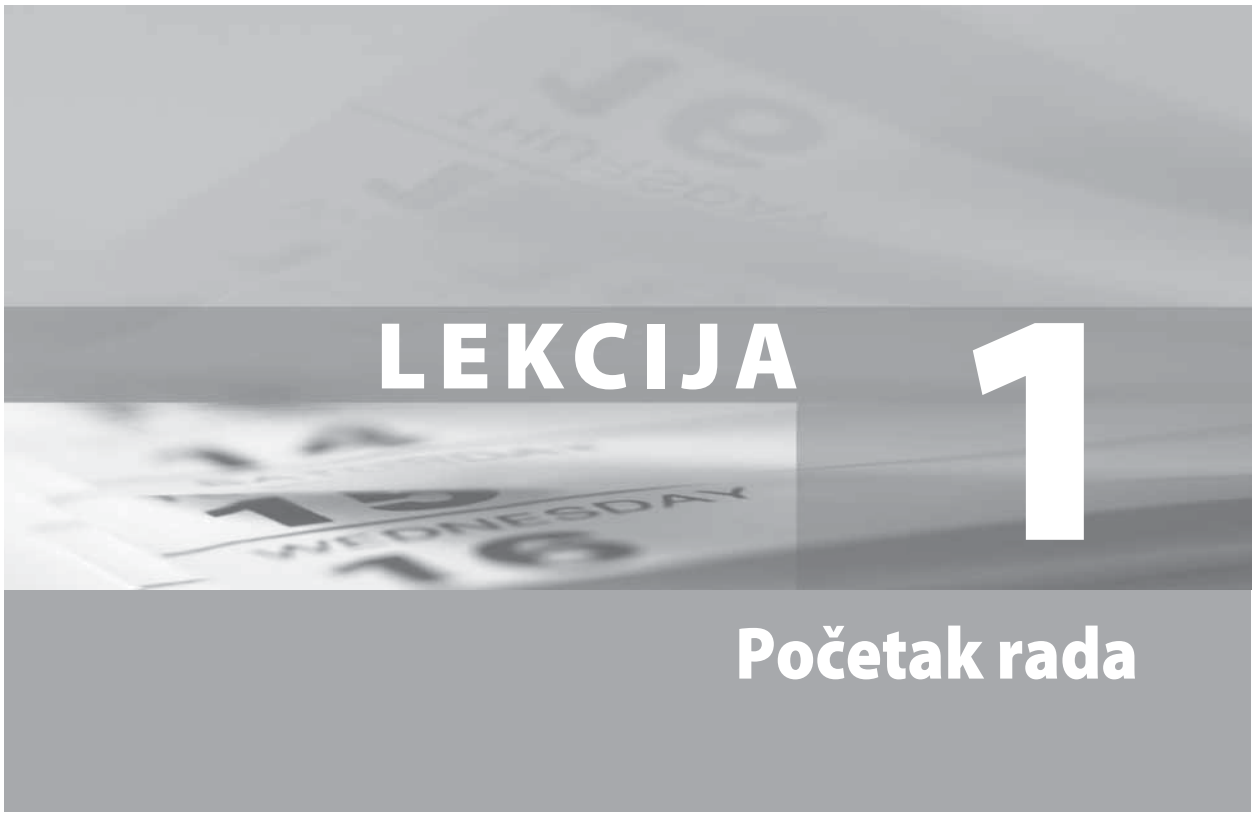
SAVET Ovi okviri predstavljaju najbolju praksu u pisanju C++ programa.

URADITE	NE RADITE
Upotrebite „Uradite/Ne radite“ okvire da biste pronašli rezime osnovnih principa lekcije.	Nemojte da previdite korisne informacije koje se nalaze u ovim okvirima.

U ovoj knjizi upotrebljeni su različiti fontovi da biste razlikovali kod i običan tekst. Kod, komande i termini koji se odnose na programiranje prikazani su računarskim fontom.

Primeri koda za ovu knjigu

Primeri koda za ovu knjigu su dostupni na Internetu za preuzimanje na veb sajtu izdavača.

LEKCIJA 1

Početak rada

Dobrodošli u Sams Teach Yourself C++ za sat vremena dnevno! Znači da ste spremni da postanete vešt C++ programer.

U ovoj lekciji otkrićete:

- zašto je C++ standard u razvoju softvera
- kako da unesete, kompajlirate i povežete prvi radni C++ program
- šta je novo u C++-u

Kratka istorija C++-a

Svrha programskog jezika je da potrošnju računarskih resursa učini jednostavnijom. C++ nije nov - to je jezik koji je popularan i neprestalno se razvija. Njegov najnovija verzija, koju je ratifikovao ISO (International Organization for Standardization), popularno se naziva C++14, a izdata je u decembru 2014. godine.

Povezanost sa C-om

C++ je projektovan da bude naslednik jezika C, od koga se razlikuje po činjenici da je dizajniran da bude objektno-orijentisani jezik, koji implementira koncepte, kao što su nasleđivanje, apstrakcija, polimorfizam i kapsuliranje. Uključuje klase koje se koriste za skladištenje podataka člana i metoda člana. Ovi metodi člana funkcionišu upotrebom podataka člana. Efekat ove organizacije je da programer modeluje podatke i akcije koje želi da izvrši. Mnogi popularni C++ kompajleri nastavili su da podržavaju i jezik C.

> **NAPOMENA** Poznavanje C programiranja nije preduslov za učenje jezika C++. Ako je vaš cilj da naučite objektno-orijentisani programski jezik, kao što je C++, ne treba da započinjete učenjem proceduralnog jezika, kao što je C.

Prednosti C++-a

C++ se smatra programskim jezikom srednjeg nivoa, što znači da omogućava programiranje aplikacija visokog nivoa i biblioteka niskog nivoa koje funkcionišu blisko sa hardverom. On obezbeđuje optimalnu kombinaciju jezika visokog nivoa koji omogućava izradu složenih aplikacija dok pruža fleksibilnost u omogućavanju programeru da izvuče najbolju performansu tačnom kontrolom potrošnje resursa i dostupnosti.

Uprkos postojanja novijih programskih jezika, kao što su Java i drugi jezici zasnovani na .NET-u, C++ je i dalje veoma popularan i još uvek se razvija. Noviji jezici obezbeđuju neke funkcije, kao što je upravljanje memorijom putem garbage kolekcije implementirane u izvršnoj komponenti, koje su ove jezike učinile omiljenim za neke programere. Ipak, C++ ostaje izabrani jezik u slučajevima gde je potrebna tačna kontrola nad potrošnjom resursa aplikacije i performansa. Slojevita arhitektura, gde veb server programiran u C++-u služi drugim komponentama programiranim u HTML-u, Java-i ili .NET-u, je uobičajena.

Evolucija C++ standarda

C++ jezik je prihvaćen i usvojen na mnogim različitim platformama koje koriste sopstvene C++ kompajlere. Njegov razvoj je izazvao odstupanja specifična za kompajlere i, samim tim, probleme interoperabilnosti i probleme promene platforme. Stoga se pojavila potreba za standardizacijom jezika i proizvođačima kompajlera su obezbeđene standardne specifikacije jezika koje treba da koriste.

ISO Committee je 1998. godine ratifikovao prvu standardnu verziju jezika C++ ISO/IEC 14882:1998. Od tada je taj standard pretrpeo velike promene, pomoću kojih je poboljšana upotrebljivost jezika i proširena podrška standardne biblioteke. U vreme pisanja ove knjige aktuelna ratifikovana verzija standarda je ISO/IEC 14882:2014, neformalno nazvana C++14.

> **NAPOMENA** Aktuelni standard možda nisu odmah ili u potpunosti podržali svi popularni kompajleri. Stoga, iako je dobro znati najnovije dodatke standarda sa akademske tačke gledišta, imajte na umu da oni nisu preduslov za pisanje dobrih, funkcionalnih C++ aplikacija.

Ko koristi programe napisane u C++-u?

Lista aplikacija, operativnih sistema, veb servisa i baza podataka i poslovnog softvera programiranih u jeziku C++ je veoma duga. Bez obzira šta ste i šta radite na računaru, postoji mogućnost da već koristite softver programiran u jeziku C++. Pored softverskih inženjera, i fizičari i matematičari često koriste C++ za istraživački rad.

Programiranje C++ aplikacije

Kada pokrenemo Notepad na Windowsu ili Terminal na Linuxu, mi, u stvari, ukazujemo procesoru da treba da pokrene izvršni fajl konkretnog programa. Izvršni fajl je završeni proizvod koji može da se pokrene i trebalo bi da izvrši ono što je programer želeo da postigne.

Koraci za generisanje izvršnog fajla

Pisanje C++ programa je prvi korak ka kreiranju izvršnog fajla koji može da se pokrene na operativnom sistemu. Osnovni koraci u kreiranju aplikacija u C++ jeziku su sledeći:

1. pisanje (ili programiranje) C++ koda pomoću editora za tekst
2. kompajliranje koda pomoću C++ kompajlera koji konvertuje kod u verziju mašinskog jezika koji se nalazi u objektnim fajlovima

3. povezivanje ispisa kompajlera pomoću programa za povezivanje da bi bio dobijen izvršni fajl (na primer, .exe u Windowsu)

Kompajliranje je korak u kojem je kod u C++ jeziku, koji je sadržan u tekstualnim fajlovima i ima ekstenziju .cpp, konvertovan u kod bajtova koji procesor može da izvrši. Kompajler konvertuje po jedan fajl koda generisanjem objektnog fajla koji ima ekstenziju .o ili .obj i ignoriše zavisnosti koje ovaj CPP fajl može imati za kod u drugom fajlu. Program za povezivanje spaja tačke i rešava ove zavisnosti. Prilikom uspešnog povezivanja program za povezivanje kreira izvršni fajl koji programer može da izvrši ili distribuira. Ceo ovaj proces se naziva i izgradnja izvršnog fajla.

Analiziranje i ispravljanje grešaka

Većina aplikacija se retko pri prvom pokretanju kompajlira i izvršava kao što bi trebalo. Velika ili složena aplikacija programirana u bilo kom jeziku (uključujući i C++) treba da se pokrene više puta, što je deo testiranja i identifikovanja grešaka u kodu, koje se nazivaju programske *greške*. Nakon što su programske greške ispravljene, izvršni fajl je ponovo izgrađen i proces testiranja se nastavlja. Stoga, pored tri koraka (programiranja, kompajliranja i povezivanja), razvoj softvera uključuje i korak koji se naziva ispravljanje grešaka, u kojem programer analizira greške u kodu i ispravlja ih. Dobra razvojna okruženja obezbeđuju alatke i funkcije koje pomažu pri ispravljanju grešaka.

Integrisano razvojno okruženje

Mnogi programeri radije koriste integrisano razvojno okruženje (IDE) u kojem su koraci programiranja, kompajliranja i povezivanja integrisani unutar jedinstvenog korisničkog interfejsa, koji, takođe, obezbeđuje funkcije za ispravljanje grešaka koje olakšavaju detektovanje grešaka i rešavanje problema.

> **SAVET** Najbrži način da se započnu pisanje, kompajliranje i izvršavanje C++ aplikacija je upotreba online IDE-a koji se pokreću u pretraživaču. Pogledajte jednu takvu alatku na adresi http://www.tutorialspoint.com/compile_cpp_online.php. Pored toga, instalirajte jedan od mnogih besplatnih C++ IDE-ova i kompajlera. Popularni su Microsoft Visual Studio Express za Windows i GNU C++ Compiler, pod nazivom g++ za Linux. Ako programirate na Linuxu, možete da instalirate besplatan Eclipse IDE za kreiranje C++ aplikacija, koristeći g++ kompajler.

URADITE	NE RADITE
Snimite fajlove, koristeći ekstenziju .cpp. Upotrebite jednostavan editor teksta ili integrisano razvojno okruženje za pisanje koda.	**Nemojte** da upotrebite ekstenziju .c za C++ fajl, zato što će neki kompajleri prevesti ove fajlove kao C programe, umesto kao C++. **Nemojte** za pisanje koda da koristite velike editore teksta, kao što su programi za obradu teksta, zato što oni često dodaju sopstvene oznake u kod koji se programira.

Programiranje prve C++ aplikacije

Sada, kada poznajete alatke i korake koji su uključeni, vreme je da programirate prvu C++ aplikaciju koja prati tradiciju i prikazuje „Hello World!“ na ekranu.

Ako programirate na Linuxu, upotrebite jednostavan editor teksta za kreiranje CPP fajla koji ima sadržaj prikazan u programskom kodu 1.1.

Ako koristite Microsoft Visual Studio na Windowsu, pratite sledeće korake:

1. Otvorite New Project Wizard pomoću opcije menija File, New Project.
2. Za opciju Visual C++ izaberite tip Win32 Console i projektu dodelite naziv `Hello`. Kliknite na OK.
3. U odeljku Application Settings isključite opciju Precompiled Header. Kliknite na Finish.
4. Zamenite automatski generisan sadržaj u fajlu `Hello.cpp` isečkom koda koji je prikazan u programskom kodu 1.1.

PROGRAMSKI KOD 1.1 `Hello.cpp`**, program Hello World**

```
1:  #include <iostream>
 2:
 3:  int main()
 4:  {
 5:    std::cout << „Hello World!“ << std::endl;
 6:    return 0;
 7:  }
```

Ova jednostavna aplikacija samo prikazuje liniju na ekranu, koristeći liniju koda `std::cout`. Linija koda `std::endl` izdaje naredbu coutu da završi konkretnu liniju. Aplikacija se zatvara kada se operativnom sistemu vrati 0.

NAPOMENA Da biste čitali program, može biti korisno da znate kako da izgovarate specijalne karaktere i ključne reči.

Na primer, #include možete da čitate kao hash-include. Ostale verzije su sharp-include ili pound-include, u zavisnosti od toga odakle dolaze.

Slično tome, možete da čitate `std::cout` kao standard-c-out, a endl kao end-line.

PAŽNJA Važni su detalji, što znači da treba da kucate kod na potpuno isti način kao što je prikazano u programskom kodu. Kompajleri su striktni i ako slučajno unesete na kraj iskaza a :, a potrebno je da unesete a ;, možete da očekujete grešku kompajliranja i dugačak izveštaj o grešci.

Izgradnja i izvršavanje prve C++ aplikacije

Ako koristite Linux, otvorite terminal, kliknite na direktorijum koji sadrži `Hello.cpp` i otvorite g++ kompajler i program za povezivanje, koristeći komandnu liniju:

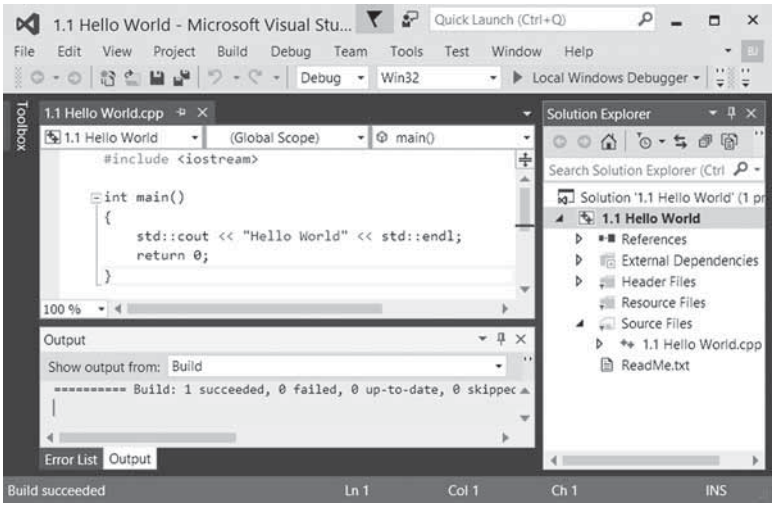
```
g++ -o hello Hello.cpp
```

Ova komanda daje naredbu kompajleru g++ da kreira izvršni fajl, pod nazivom hello, kompajliranjem C++ fajla `Hello.cpp`.

Ako koristite Microsoft Visual Studio na Windowsu, pritisnite tastere Ctrl+F5 da biste pokrenuli program direktno pomoću IDE-a. Ova prečica će kompajlirati, povezati i izvršiti aplikaciju. Alternativno, izvršite sledeće korake:

1. Kliknite desnim tasterom miša na projekat i izaberite opciju Build da biste generisali izvršni fajl `Hello.exe`.
2. Kliknite na putanju izvršnog fajla, koristeći komandnu liniju (obično se nalazi ispod direktorijuma Debug u direktorijumu projekta).
3. Pokrenite izvršni fajl, tako što ćete uneti njegov naziv.

Program kreiran u Microsoft Visual Studiou izgleda slično kao što je ilustrovano na slici 1.1.

Slika 1.1
Jednostavan „Hello World" C++ program editovan u Microsoft Visual Studio Expressu.

Izvršavanje fajla `./hello` na Linuxu ili fajla `Hello.exe` na Windowsu vraća sledeći ispis:

```
Hello World!
```

Čestitam! Započeli ste učenje jednog od najpopularnijih i najmoćnijih programskih jezika svih vremena!

ZNAČAJ C++ ISO STANDARDA

Kao što možete da vidite, usklađenost sa standardima pomaže da isečak koda u programskom kodu 1.1 bude kompajliran i izvršen na više platformi ili operativnih sistema – preduslov je dostupan C++ kompajler koji je usklađen sa standardima. Stoga, ako želite, na primer, da kreirate proizvod koji treba da se pokreće na Windowsu kao i na Linuxu, praksa programiranja usklađena sa standardima (koja ne koristi kompajler ili semantiku specifičnu za platformu) omogućava da doprete do više korisnika, bez potrebe za programom koji je specifičan za svako okruženje koje treba da se podrži. Naravno, ovo funkcioniše dobro za aplikacije koje ne zahtevaju mnogo interakcije na nivou operativnog sistema.

Razumevanje grešaka kompajlera

Kompajleri su veoma precizni u svojim zahtevima; dobri kompajleri se trude da ukažu gde je pogrešeno. Ako se suočite sa problemom prilikom kompajliranja aplikacije u programskom kodu 1.1, možda ćete dobiti grešku koja izgleda kao sledeća (namerno predstavljena greška izostavljanjem dvotačke u liniji 5):

```
hello.cpp(6): error C2143: syntax error : missing ';' before ,return'
```

Ova poruka o grešci iz Visual C++ Compilera je prilično jasna: ispisuje naziv fajla koji sadrži grešku i broj linije (u ovom slučaju 6) u kojoj je izostavljena dvotačka i daje opis same greške, zajedno sa brojem greške (u ovom slučaju C2143). Iako je znak interpunkcije izbrisan iz pete linije za ovaj primer, greška je prijavljena za sledeću liniju, zato što je postala očigledna kompajleru samo kada je analizirao vraćeni iskaz koji ukazuje da bi prethodni iskaz trebalo da bude zaustavljen pre vraćanja. Isprobajte da dodate dvotačku na početak šeste linije i videćete da će program biti kompajliran bez problema.

> **NAPOMENA** U C++ jeziku prelom linije neće automatski završiti iskaze kao u nekim drugim jezicima, kao što je VBScript.
>
> U C++ jeziku iskazi mogu da se protežu kroz više linija. Takođe je moguće da imate više iskaza u jednoj liniji, u kojoj je svaki iskaz završen znakom tačka-zarez.

Šta je novo u C++-u?

Ako ste iskusni C++ programer, možda ste primetili da osnovni C++ program u programskom kodu 1.1 nije promenjen. Iako je C++ ostao usklađen sa prethodnim verzijama C++-a, urađeno je mnogo da bi taj jezik bio jednostavniji za upotrebu i programiranje.

Najnovije ažuriranje je izdato kao deo ISO standarda koji je ratifikovan 2011. g o d i n e (popularno se naziva C++11). C++14 je izdat 2014. godine i sadrži manja poboljšanja i korekcije u odnosu na verziju C++11.

Funkcija kao što je `auto`, prvi put predstavljena u verziji C++11, omogućava da se definiše promenljiva čiji tip kompajler automatski izvodi zbijanjem razvučenih deklaracija, bez kompromitovanja bezbednosti tipa. C++14 proširuje istu ovu funkciju za vraćanje tipova. *Lambda* funkcije su funkcije bez naziva. One omogućavaju da se pišu kompaktni objekti funkcije bez dugih definicija klase, čime se značajno smanjuju linije koda.

C++ obezbeđuje programerima mogućnost pisanja prenosivih, višenitnih C++ aplikacija koje su usklađene sa standardima. Ove aplikacije, kada su pravilno izgrađene, podržavaju paralelna izvršenja obrazaca i dobro su pozicionirane u srazmeri performanse kada korisnik povećava mogućnosti konfiguracije hardvera povećavanjem broja jezgara procesora. Ovo su neka od brojnih poboljšanja u C++ jeziku koja će biti opisana u ovoj knjizi.

Nove funkcije jezika koje se očekuju u sledećoj velikoj reviziji, koja će imati naziv C++17, predstavljene su na kraju knjige, u Lekciji 29, „Napredak“.

Rezime

U ovoj lekciji naučili ste kako da programirate, kompajlirate, povezujete i izvršavate prvi C++ program. U njoj je, takođe, predstavljen kratak pregled evolucije C++ jezika i demonstrirana je efikasnost standarda prikazom da isti program može da bude kompajliran korišćenjem različitih kompajlera na različitim operativnim sistemima.

Pitanja i odgovori

P Mogu li da ignorišem poruke upozorenja kompajlera?

O U određenim slučajevima kompajler će prikazati poruke upozorenja. Upozorenja se razlikuju od grešaka po tome što je konkretna linija sintaktički tačna i može da se kompajlira. Međutim, verovatno postoji bolji način da se konkretna linija napiše, a dobri kompajleri prikazaće upozorenje, zajedno sa preporukom kako može da se ispravi linija.

Preporučena ispravka pruža bezbedniji način programiranja ili način koji omogućava da aplikacija koristi karaktere i simbole koji nisu iz latinskog jezika. Treba da obratite pažnju na ova upozorenja i da, u skladu sa njima, poboljšate aplikaciju. Nemojte ignorisati poruke upozorenja ako niste sigurni da su one tačne.

P Po čemu se razlikuje interpretirani od kompajliranog jezika?

O Jezici kao što je Windows Script su interpretirani. Ne postoji korak kompajliranja. Interpretirani jezik koristi interpreter, koji direktno čita tekstualni fajl skripta (kod) i izvršava željene akcije. Shodno tome, poželjno je da imate instaliran interpreter na mašini na kojoj skript treba da bude izvršen; međutim, kada interpreter funkcioniše kao izvršni prevodilac između mikroprocesora i napisanog koda, to obično utiče na performansu.

P Šta su greške pri izvršenju i po čemu se one razlikuju od grešaka u vreme kompajliranja?

O Greške koje se dešavaju kada izvršavate aplikaciju nazivaju se *greške pri izvršenju.* Možda ste već iskusili poznatu grešku „Access Violation“ na starijim verzijama Windowsa - to je greška pri izvršenju. Greške u vreme kompajliranja ne stižu do krajnjeg korisnika, a predstavljaju pokazatelje sintaktičkih problema; sprečavaju da programer generiše izvršni fajl.

Radionica

Radionica obezbeđuje kviz da biste proverili koliko dobro razumete ono što ste naučili u ovoj lekciji i vežbe za povećanje iskustva u upotrebi onoga što ste naučili. Pokušajte da odgovorite na pitanja u kvizu i obavite vežbe pre nego što proverite odgovore u Dodatku E.

Kviz

1. U čemu je razlika između interpretera i kompajlera?
2. Šta radi program za povezivanje?
3. Koji su koraci u normalnom ciklusu razvoja?

Vežbe

1. Pogledajte sledeći program i pokušajte da pogodite šta on izvršava, a da ga ne pokrenete:

```
 1: #include <iostream>
 2: int main()
 3: {
 4:    int x = 8;
 5:    int y = 6;
 6:    std::cout << std::endl;
 7:    std::cout << x - y << " " << x * y << " " << x + y;
 8:    std::cout << std::endl;
 9:    return 0;
10: }
```

2. Unesite program iz vežbe 1, a zatim ga kompajlirajte i povežite. Šta izvršava ovaj program? Izvršava li ono što ste mislili?

3. U čemu je greška u ovom programu:

```
1: include <iostream>
2: int main()
3: {
4:      std::cout << "Hello Buggy World \n";
5:      return 0;
6: }
```

4. Ispravite grešku u programu iz vežbe 3, kompajlirajte ga, povežite i pokrenite. Šta izvršava ovaj program?

LEKCIJA 2

Anatomija C++ programa

C++ programi su organizovani u klase, koje se sastoje od funkcija člana i promenljivih člana. Veći deo ove knjige je posvećen detaljnom opisivanju ovih delova, ali da biste bolje razumeli kako se program uklapa, morate da vidite kompletan radni program.

U ovoj lekciji naučićete:

- koji su delovi C++ programa
- kako delovi funkcionišu zajedno
- šta je funkcija i šta ona izvršava
- koje su osnovne operacije unosa i ispisa

Delovi programa Hello World

Prvi C++ program iz Lekcije 1, „Početak rada“, samo je ispisao jednostavan iskaz „Hello World“ na ekranu. Ipak, on sadrži neke od najvažnijih i osnovnih gradivnih blokova C++ programa. Upotrebite programski kod 2.1 kao početnu tačku za analiziranje komponenata koje sadrže svi C++ programi.

PROGRAMSKI KOD 2.1: HelloWorldAnalysis.cpp: analiza jednostavnog C++ programa

```
1: // Preprocessor directive that includes header iostream
 2: #include <iostream>
 3:
 4: // Start of your program: function block main()
 5: int main()
 6: {
 7:     /* Write to the screen */
 8:     std::cout << „Hello World“ << std::endl;
 9:
10:     // Return a value to the OS
11:     return 0;
12: }
```

Ovaj C++ program se može generalno razdvojiti na dva dela: na pretprocesorske komande koje započinju simbolom # i na glavno telo programa koje započinje funkcijom `int main()`.

> **NAPOMENA** Linije 1, 4, 7 i 10, koje započinju oznakom // ili /*, nazivaju se komentari i kompajler ih ignoriše. Ovi komentari su samo za korisnike koji čitaju kod.

Opisani su detaljnije u sledećem odeljku.

Pretprocesorska komanda #include

Kao što i sam naziv nagoveštava, *pretprocesor* je alatka koja se pokreće pre nego što se pokrene kompajliranje. Pretprocesorske komande su komande za pretprocesor i uvek započinju oznakom tarabe #. U liniji 2 u programskom kodu 2.1 `#include <filename>` ukazuje pretprocesoru da treba da upotrebi sadržaje fajla (u ovom slučaju `iostream`) i da ih uključi u liniju u kojoj je kreirana komanda; `iostream` je standardni fajl zaglavlja koji omogućava korišćenje komande `std::cout`, upotrebljene u liniji 8 za prikaz poruke „Hello World“ na ekranu. Drugim rečima, kompajler je mogao da kompajlira liniju 8 koja sadrži komandu `std::cout`, zato što smo izdali naredbu pretprocesoru da uključi definiciju komande `std::cout` u liniji 2.

NAPOMENA Profesionalno programirane C++ aplikacije uključuju standardna zaglavlja koja obezbeđuje razvojno okruženje i ona koje su kreirali programeri. Složene aplikacije su, obično, programirane u više fajlova u kojima neki fajlovi treba da uključuju druge. Dakle, ako artefakt deklarisan u fajlu FileA treba da se upotrebi u fajlu FileB, uključite prvi fajl u drugi. Obično se to izvršava ubacivanjem sledećeg include iskaza u fajl FileA:

```
#include "...relative path to FileB\FileB"
```

U ovom slučaju koristimo navodnike, a ne uglaste zagrade, za uključivanje samostalnog zaglavlja. Zagrade <> se, obično, koriste kada uključujemo standardna zaglavlja.

2

Telo programa main()

Ono što sledi iza pretprocesorske komande je telo programa karakterizovano funkcijom `main()`. Izvršenje C++ programa uvek započinje upravo ovde. Standardizovana konvencija je da je funkcija `main()` deklarisana tako da se ispred nje nalazi `int` - vraćeni tip vrednosti funkcije `main()` koji označava ceo broj.

NAPOMENA U mnogim C++ aplikacijama pronaći ćete varijantu funkcije main `()` koja izgleda ovako:

```
int main (int argc, char* argv[])
```

Ova varijanta funkcije je usklađena sa standardom i prihvatljiva je, jer vraća vrednost int. Sadržaji zagrada su argumenti koji su dodati u program. Ovaj program verovatno omogućava korisniku da ga pokrene pomoću argumenata komandne linije, kao što je

```
program.exe /DoSomethingSpecific
```

/DoSomethingSpecific argument za konkretni program (prosledio ga je operativni sistem kao parametar), kojim će se rukovati unutar funkcije `main (int argc, char* argv[])`.

Pogledajte sada liniju 8 koja ispunjava stvarnu namenu ovog programa.

```
std::cout << „Hello World" << std::endl;
```

Iskaz `cout` („console-out“, izgovara se kao si-aut) ispisuje „Hello World“ u konzoli – odnosno, ekranu. `cout` je tok definisan u standardnom `std` *imenskom* prostoru (otuda i `std::cout`) - u ovoj liniji *postavljate* tekst „Hello World“ u tok upotrebom operatora za ubacivanje toka <<. Iskaz `std::endl` je upotrebljen na kraju linije i njegovo ubacivanje u tok je slično ubacivanju znaka za početak novog reda. Ne zaboravite da se operator za ubacivanje toka << koristi svaki put kada novi objekat treba da bude dodat u tok.

U C++ jeziku različiti tipovi toka podržavaju sličnu semantiku toka za izvršavanje različitih operacija pomoću istog teksta. Na primer, za ubacivanje u fajl, umesto u konzolu, koristimo isti operator unosa << u toku `std::fstream`, umesto u toku `std::cout`. Stoga, upotreba tokova postaje intuitivna i kada se naviknete na jedan tok (kao što je `cout`, koji piše tekst u konzolu), otkrićete da je upotreba drugih tokova jednostavna (kao što je fstream, koji pomaže snimanje fajlova na disk).

Tokovi su detaljnije opisani u Lekciji 27, „Upotreba tokova za unos i ispis“.

NAPOMENA Tekst, uključujući i navodnike („Hello World“), naziva se literal znakovnog niza.

Vraćanje vrednosti

Funkcije u C++ jeziku treba da vraćaju vrednost, ako nije eksplicitno specifikovano drugačije. Funkcija `main()` je isto funkcija i uvek vraća ceo broj. Ova vrednost celog broja je vraćena u operativni sistem (OS) i, u zavisnosti od prirode aplikacije, može da bude veoma korisna, jer većina operativnih sistema obezbeđuje mogućnost slanja upita o vraćenoj vrednosti aplikacije koja je normalno zaustavljena. U mnogim slučajevima jedna aplikacija je pokrenuta drugom, a matična aplikacija (koja pokreće) „želi da zna“ da li je podređena aplikacija (koja je pokrenuta) uspešno izvršila zadatke. Programer može da upotrebi vraćenu vrednost funkcije `main()` za saopštavanje uspešnog stanja ili greške matičnoj aplikaciji pomoću koda.

NAPOMENA Obično programeri vraćaju 0 u slučaju uspeha ili -1 u slučaju greške. Međutim, vraćena vrednost je ceo broj i programer ima fleksibilnost prenosa mnogo različitih stanja uspeha ili greške, koristeći dostupan raspon vraćenih vrednosti celog broja.

PAŽNJA C++ jezik razlikuje velika i mala slova. Dakle, očekujte da će kompajliranje biti neuspešno ako napišete Int, umesto int, ili Std::Cout, umesto std::cout.

Koncept imenskih prostora

Razlog zbog kojeg ste koristili `std::cout` u programu, a ne samo count, predstavlja činjenica da se artefakt (`cout`) koji želite da pozovete nalazi u standardnom (`std`) imenskom prostoru.

Šta su imenski prostori?

Pretpostavimo da niste koristili kvalifikator imenskog prostora prilikom pozivanja artefakta `cout` i da `cout` postoji na dve lokacije koje su kompajleru poznate. To izaziva konflikt i grešku kompajliranja, naravno. U ovim situacijama imenski prostori postaju korisni. Oni su nazivi dati delovima koda koji pomažu u smanjivanju potencijalnih konflikata imenovanja. Pozivanjem koda `std::cout` ukazuje se kompajleru da treba da upotrebi jedinstveni `cout` koji je dostupan u `std` imenskom prostoru.

> **NAPOMENA** Upotrebite std (izgovara se „standardni“) imenski prostor za pozivanje funkcija, tokova i programskih alatki koje je ISO Standards Committee ratifikovao.

Mnogim programerima je dosadno da dodaju iznova specifikator `std` imenskog prostora u kod kada koriste `cout` i druge slične funkcije sadržane u istom imenskom prostoru. Deklaracija `using namespace`, kao što je prikazano u programskom kodu 2.2, pomaže da se izbegne ovo ponavljanje.

PROGRAMSKI KOD 2.2: Deklaracija `using namespace`

```
 1: // Preprocessor directive
 2: #include <iostream>
 3:
 4: // Start of your program
 5: int main()
 6: {
 7:    // Tell the compiler what namespace to search in
 8:    using namespace std;
 9:
10:    /* Write to the screen using std::cout */
11:    cout << „Hello World“ << endl;
12:
13:    // Return a value to the OS
14:   return 0;
15: }
```

ANALIZA

Pogledajte liniju 8. Ako ukažete kompajleru da koristite imenski prostor `std`, ne treba eksplicitno da spomenete imenski prostor u liniji 11 kada koristite kod `std::cout` ili `std::endl`.

Restriktivnija varijanta programskog koda 2.2 prikazana je u programskom kodu 2.3, u kojem imenski prostor nije upotrebljen u potpunosti. Uključićemo samo one artefakte koje želimo da upotrebimo.

PROGRAMSKI KOD 2.3: Još jedan prikaz ključne reči using

```
 1: // Preprocessor directive
 2: #include <iostream>
 3:
 4: // Start of your program
 5: int main()
 6: {
 7:     using std::cout;
 8:     using std::endl;
 9:
10:     /* Write to the screen using std::cout */
11:     cout << „Hello World“ << endl;
12:
13:     // Return a value to the OS
14:     return 0;
15: }
```

ANALIZA

Linija 8 u programskom kodu 2.2 je sada zamenjena linijama 7 i 8 u programskom kodu 2.3. Razlika između kodova `using namespace std` i `using std::cout` je što `using namespace std` omogućava da svi artefakti u imenskom prostoru `std` (count, `cin` i tako dalje) budu upotrebljeni bez eksplicitnog uključivanja kvalifikatora imenskog prostora `std::`. U kodu `using std::cout` imenski prostor je eksplicitno naznačen, pa je, stoga, omogućena upotreba samo artefakata `std::cout` i `std::endl`.

Komentari u C++ kodu

Linije 1, 4, 10 i 13 u programskom kodu 2.3 sadrže tekst govornog jezika (u ovom slučaju engleskog), ali, ipak, ovaj tekst ne ometa mogućnost kompajliranja programa. Ove linije, koje se nazivaju komentari, ne menjaju ispis programa. Kompajler ignoriše komentare. Komentari su popularni, jer programeri njima objašnjavaju kod – zato su napisani jasnim čitkim jezikom.

C++ podržava komentare napisane sledećim stilovima:

- // ukazuje na početak komentara koji je validan do kraja određene linije. Na primer:

```
// This is a comment - won't be compiled
```

- /* praćen */ ukazuje da je sadržani tekst komentar, čak i ako se proteže kroz više linija koda:

```
/* This is a comment
and it spans two lines */
```


NAPOMENA Možda izgleda čudno da programer treba da objašnjava svoj kod, ali što je program veći ili što je veći broj programera koji rade zajedno na određenom modulu, tim je važnije pisati kod koji može lako da se razume. Komentari pomažu programeru da dokumentuje ono što je urađeno i zbog čega je nešto urađeno na određeni način.

URADITE	NE RADITE
Dodajte komentare koji objašnjavaju rad složenih algoritama i složenih delova programa. **Sastavite** komentare, koristeći stil koji programeri saradnici mogu da razumeju.	**Nemojte** da koristite komentare za objašnjenje ili ponavljanje očiglednog. **Nemojte** da zaboravite da dodavanje komentara ne opravdava pisanje nejasnog koda. **Nemojte** da zaboravite da, kada je kod modifikovan, možda treba ažurirati i komentar.

Funkcije u C++-u

Funkcije omogućavaju da se podeli sadržaj aplikacije na funkcionalne jedinice koje mogu da budu pozvane u sekvenci po našem izboru. Funkcija, kada je pozvana, obično vraća vrednost u funkciju koja ju je pozvala. Najpoznatija funkcija je, naravno, `int main()`. Kompajler je prepoznaje kao početnu tačku C++ aplikacije i obavezno vraća `int` (ceo broj).

Kao programeri, imamo izbor i obično treba da sastavimo sopstvene funkcije. Programski kod 2.4 je jednostavna aplikacija koja koristi funkciju za prikaz iskaza na ekranu, koristeći `std::cout` sa različitim parametrima.

PROGRAMSKI KOD 2.4: Deklarisanje, definisanje i pozivanje funkcije koja prikazuje mogućnosti koje ima `std::cout`

```
1: #include <iostream>
 2: using namespace std;
 3:
 4: // Declare a function
 5: int DemoConsoleOutput();
 6:
 7: int main()
 8: {
 9:     // Call i.e. invoke the function
10:     DemoConsoleOutput();
11:
12:     return 0;
13: }
14:
15: // Define i.e. implement the previously declared function
16: int DemoConsoleOutput()
17: {
18:     cout << „This is a simple string literal“ << endl;
19:     cout << „Writing number five: ” << 5 << endl;
20:     cout << „Performing division 10 / 5 = ” << 10 / 5 << endl;
21:     cout << „Pi when approximated is 22 / 7 = ” << 22 / 7 << endl;
22:     cout << „Pi is 22 / 7 = ” << 22.0 / 7 << endl;
23:
24:     return 0;
25: }
```

ISPIS

```
This is a simple string literal
Writing number five: 5
Performing division 10 / 5 = 2
Pi when approximated is 22 / 7 = 3
Pi is 22 / 7 = 3.14286
```

ANALIZA

Linije 5, 10 i od 16 do 25 su važne. Linija 5, koja se naziva *deklaracija funkcije*, u suštini ukazuje kompajleru da želimo da kreiramo funkciju pod nazivom `DemoConsoleOutput()`, koja vraća vrednost `int` (ceo broj). Ova deklaracija omogućava kompajleru da prevede liniju 10, u kojoj je funkcija `DemoConsoleOutput()` pozvana unutar funkcije `main()`. Kompajler pretpostavlja da će se *definicija* (odnosno implementacija funkcije) pojaviti, a pojaviće se u linijama od 16 do 25.

U stvari, ova funkcija prikazuje mogućnosti artefakta `cout`. Ne samo da štampa tekst na isti način kao što je prikazan „Hello World“ u prethodnim primerima, već i rezultat jednostavnog aritmetičkog izračunavanja. Linije 21 i 22 prikazuju rezultat pi (22 / 7); linija 22 je mnogo tačnija, zato što deljenjem 22.0 sa 7 ukazujete kompajleru da treba da tretira rezultat kao realan (float u terminu C++-a), a ne kao ceo broj.

Vidite da funkcija treba da vrati ceo broj, kao što je deklarisano u liniji 5, a vraća 0. Slično tome, i funkcija `main()` vraća vrednost 0. S obzirom da je funkcija `main()` prenela sve svoje aktivnosti na funkciju `DemoConsoleOutput()`, bilo bi mnogo bolje da upotrebite vraćenu vrednost funkcije za vraćanje vrednosti iz funkcije `main()`, kao što je prikazano u programskom kodu 2.5.

PROGRAMSKI KOD 2.5: Upotreba vraćene vrednosti funkcije

```
1: #include <iostream>
 2: using namespace std;
 3:
 4: // Function declaration and definition
 5: int DemoConsoleOutput()
 6: {
 7:     cout << „This is a simple string literal“ << endl;
 8:     cout << „Writing number five: ” << 5 << endl;
 9:     cout << „Performing division 10 / 5 = ” << 10 / 5 << endl;
10:     cout << „Pi when approximated is 22 / 7 = ” << 22 / 7 << endl;
11:     cout << „Pi actually is 22 / 7 = ” << 22.0 / 7 << endl;
12:
13:     return 0;
14: }
15:
16: int main()
17: {
18:     // Function call with return used to exit
19:     return DemoConsoleOutput();
20: }
```

ANALIZA

Ispis ove aplikacije je isti kao i ispis prethodnog programskog koda. Ipak, postoje male promene u načinu na koji je aplikacija programirana. Na primer, pošto ste definisali (odnosno implementirali) funkciju ispred funkcije `main()` u liniji 5, nije vam potrebna dodatna deklaracija. Moderni C++ kompajleri upotrebiće ovu definiciju kao deklaraciju funkcije i definiciju ujedno. Funkcija `main()` je malo kraća. Linija 19 poziva funkciju `DemoConsoleOutput()` i istovremeno vraća vrednost funkcije iz aplikacije.

NAPOMENA U slučajevima kao što je ovaj, gde funkcija ne treba da donosi odluke, ili prikaže status uspeha ili neuspeha, možete da deklarišete funkciju povratnog tipa void:

```
void DemoConsoleOutput()
```

Ova funkcija ne može da vrati vrednost.

Funkcije mogu da koriste parametre, mogu da budu rekurzivne, mogu da sadrže više povratnih iskaza, mogu da budu preklopljene, kompajler može da ih proširi u liniji i tako dalje. Ovi koncepti su predstavljeni detaljnije u Lekciji 7, „Organizovanje koda pomoću funkcija“.

Osnovni unos pomoću iskaza std::cin i ispis pomoću iskaza std::cout

Računar omogućava da vršite interakciju sa aplikacijama koje su na njemu pokrenute u različitim formama i omogućava da ove aplikacije vrše interakciju sa vama u različitim formama. Možete da vršite interakciju sa aplikacijama korišćenjem tastature ili miša. Možete da prikažete informacije na ekranu kao tekst, da tekst prikažete u obliku složenih grafika, da ga odštampate na papir pomoću štampača, ili, jednostavno, da ga snimite u fajl za kasniju upotrebu. U ovom odeljku opisana je najjednostavnija forma unosa i ispisa u C++ jeziku korišćenjem konzole za pisanje i čitanje informacija.

Možete da upotrebite iskaz `std::cout` (izgovara se „standard si-aut“) za pisanje jednostavnih tekstualnih podataka u konzoli, a iskaz `std::cin` (“standard see-in”) za čitanje teksta i brojeva (unetih pomoću tastature) iz konzole. U stvari, u prikazivanju poruke „Hello World“ na ekranu već ste se susreli sa iskazom `cout`, kao što možete da vidite u programskom kodu 2.1:

```
8:     std::cout << „Hello World“ << std::endl;
```

Iskaz prikazuje `cout`, praćen operatorom unosa << (to pomaže pri ubacivanju podataka u tok ispisa). Iza operatora je dodat literal znakovnog niza „Hello World“, a nakon toga je dodata nova linija u formi `std::endl` (izgovara se „standard end-lajn“).

Upotreba iskaza `cin` je, takođe, jednostavna. Pošto je `cin` upotrebljen za unos, spojen je sa promenljivom u kojoj želite da sačuvate unete podatke:

```
std::cin >> Variable;
```

Stoga, `cin` je praćen operatorom *ekstrahovanja* >> (ekstrahuje podatke iz toka unosa), a zatim je dodata promenljiva u kojoj treba da budu sačuvani podaci. Ako unos korisnika treba da bude sačuvan u dve promenljive, koje sadrže podatke razdvojene razmakom, iskoristite jedan iskaz:

```
std::cin >> Variable1 >> Variable2;
```


Vidite da iskaz `cin` može da se upotrebi za tekst i za numeričke unose korisnika, kao što je prikazano u programskom kodu 2.6.

PROGRAMSKI KOD 2.6: Upotreba iskaza `cin` i `cout` za prikaz numeričkog i tekstualnog unosa korisnika

```
 1: #include <iostream>
 2: #include <string>
 3: using namespace std;
 4:
 5: int main()
 6: {
 7:     // Declare a variable to store an integer
 8:     int inputNumber;
 9:
10:     cout << „Enter an integer: ”;
11:
12:     // store integer given user input
13:     cin >> inputNumber;
14:
15:     // The same with text i.e. string data
16:     cout << „Enter your name: ”;
17:     string inputName;
18:     cin >> inputName;
19:
20:     cout << inputName << ” entered ” << inputNumber << endl;
21:
22:     return 0;
23: }
```

ISPIS

```
Enter an integer: 2017
Enter your name: Siddhartha
Siddhartha entered 2017
```

ANALIZA

Linija 8 prikazuje kako je deklarisana promenljiva pod nazivom `inputNumber` za čuvanje podataka tipa `int`. Korisnik treba da unese broj, koristeći iskaz `cout` u liniji 10; uneti broj je sačuvan u promenljivoj celog broja pomoću iskaza `cin` u liniji 13. Ista vežba ponovljena je za čuvanje imena korisnika, koje naravno ne može da se čuva kao ceo broj, već kao drugačiji tip pod nazivom `string`, kao što možete da vidite u linijama 17 i 18. Uključen je `<string>` u liniju 2 da bi kasnije bio upotrebljen tip string unutar funkcije `main()`. Na kraju, u liniji 20 iskaz `cout` se koristi za prikaz unetog imena sa brojem i teksta za kreiranje ispisa `Siddhartha entered 2017`.

Ovo je jednostavan primer kako funkcionišu osnovni unos i ispis u C++ jeziku. Ne brinite ako vam nije jasan koncept promenljive - detaljniji opis ćete naći u Lekciji 3, „Upotreba promenljivih i deklarisanje konstanti“.

> **NAPOMENA** Da sam prilikom izvršavanja programskog koda 2.6 uneo nekoliko reči, kao što je moje ime (na primer: Siddhartha Rao), iskaz cin bi i dalje sačuvao samo prvu reč „Siddhartha“ u znakovnom nizu. Da biste sačuvali cele linije, upotrebite funkciju getline`()`, koja je opisana u programskom kodu 4.7 u Lekciji 4, „Upravljanje nizovima i znakovnim nizovima“.

Rezime

U ovoj lekciji su predstavljeni osnovni delovi jednostavnog C++ programa. Objašnjeno je šta je funkcija `main()`, predstavljeni su imenski prostori i naučili ste osnove unosa i ispisa u konzoli. Možete sada da upotrebite ove koncepte u svakom programu koji pišete.

Pitanja i odgovori

P Šta izvršava komanda `#include`?

O Ovo je pretprocesorska komanda, koja se pokreće kada se pozove kompajler. Ova specifična komanda izaziva da sadržaji fajla naznačenog u `<>` iza `#include` budu ubačeni u određenu liniju kao da su uneti na tu lokaciju u izvornom kodu.

P U čemu je razlika između // komentara i /* komentara?

O Komentari dvostruke kose crtice (//) ističu na kraju linije. Komentari kose crtice i zvezdice (/*) su aktivni do unosa oznake za zatvaranje komentara (*/). Komentari dvostruke kose crte se nazivaju i *jednolinijski*, a komentari kose crtice i zvezdice se često nazivaju *višelinijski*. Ne zaboravite: čak ni kraj funkcije ne završava komentar

kose crtice i zvezdice; morate da postavite oznaku za zatvaranje komentara ili ćete, u suprotnom, dobiti grešku u vreme kompajliranja.

P U kom slučaju treba programirati argumente komandne linije?

O Argumenti se dodaju kada treba izvršiti unos opcija koje omogućavaju korisniku da promeni ponašanje programa. Na primer, komanda `ls` u Linuxu ili `dir` u Windowsu omogućava da vidite sadržaje unutar aktuelnog direktorijuma. Da biste pregledali fajlove u drugom direktorijumu, specifikujte putanju direktorijuma, koristeći argumente komandne linije, kao što su ls / ili dir \.

Radionica

Radionica obezbeđuje kviz da biste proverili koliko dobro razumete ono što ste naučili u ovoj lekciji i vežbe za povećanje iskustva u upotrebi onoga što ste naučili. Pokušajte da odgovorite na pitanja u kvizu i obavite vežbe pre nego što proverite odgovore u Dodatku E.

Kviz

1. U čemu je problem u deklarisanju funkcije Int `main()`?
2. Mogu li komentari biti duži od jedne linije?

Vežbe

1. BUG BUSTERS: Unesite sledeći program i kompajlirajte ga. Zašto je izvršenje neuspešno? Kako možete to da ispravite?

```
1: #include <iostream>
2: void main()
3: {
4:       std::Cout << Is there a bug here?";
5: }
```

2. Ispravite programsku grešku u vežbi 1 i ponovo kompajlirajte program, povežite ga i pokrenite.

3 Modifikujte programski kod 2.4 da biste prikazali oduzimanje, koristeći –, i množenje, koristeći *.